

3. lekce

Tématický plán:

Teorie - Tělesná zdatnost. Držení těla

Praxe - Rozvoj pohyblivosti a síly paží. Příklad „povinné“ rozcvičky

Doporučená literatura

1. TĚLESNÁ ZDATNOST

Tělesná zdatnost v moderním pojetí je chápána buď jako kategorie odrážející výkon - **výkonově orientovaná zdatnost** (podmiňující pohybové výkony ve sportovních specializacích), nebo jako **zdravotně orientovaná zdatnost**, která je definována jako zdatnost ovlivňující zdravotní stav, a působící preventivně na zdravotní problémy spojené s hypokinézou - pohybovou nečinností. Optimální zdatnost je stále více chápána jako nezbytný předpoklad pro účelné fungování lidského organismu.

Pro hodnocení úrovně zdravotně orientované zdatnosti posuzujeme tři základní skupiny faktorů:

1. *Strukturální* - složení těla, hmotnost, výška
2. *Funkční*
  - a) kardiopulmonální zdatnost (aerobní zdatnost)
  - b) svalová zdatnost
  - c) flexibilita (pohyblivost v kloubně-svalových jednotkách)
3. *Držení těla v základních posturálních polohách a kvalitu základních pohybových stereotypů.*

Tělesná zdatnost je výsledkem dlouhodobého procesu postupné adaptace na zátěž z pohybové činnosti. Toto postupné přizpůsobování organismu probíhá podle fyziologických zákonitostí.

2. DRŽENÍ TĚLA

Držení těla je složitý vnější projev stavu hybného systému člověka, který je vymezen tvarem páteře, stavem kosterního svalstva, psychickým stavem a dalšími četnými vlivy. Lékaři rozlišují držení těla podle určitých standardních postojů na držení:

- výtečné,
- dobré,
- chabé,
- špatné.

První dva druhy držení těla označujeme jako normální a druhé dva jako držení vadné.

Vadné držení má více příčin (dědičné vlivy, funkce vnitřních orgánů apod.). Hlavní příčinu však je v nedostatku pohybu a nízké úrovni tělesné zdatnosti dětí. Toto je navíc umocněno změnou životního stylu při nástupu dětí do školy a nutností strávit několik hodin ve "vynucené" poloze sedu.

Vzpřímené držení těla je zajišťováno posturální funkcí organismu, která může být ovlivněna i aktuálním psychickým stavem a funkcí vnitřních orgánů. Posturální funkce probíhají podvědomě, z čehož vyplývá i obtížnost měnit případný nevhodný posturální program.

Posturální funkce je realizována především axiálním systémem, který je díky fylogenetickému i ontogenetickému vývoji člověka považován za pohybovou bázi. A to zvláště vzhledem k náročnosti udržování vzpřímeného držení těla v sedu, ve stoji nebo při typicky lidské lokomoci. Axiální motorický systém představuje část pohybové soustavy kolem páteře, sloužící k udržování vzpřímeného držení těla. Posturální systém zahrnuje jak systém axiální, tak i oblast pánve a dolních končetin. Určité sektory axiálního systému jsou mechanicky namáhány více než jiné, a zde pak mohou vznikat - při nevhodném zatěžování - specifické vertebrogenní obtíže.

Orientační posouzení držení těla

Orientační představu o držení těla ve stoji nám dává porovnání modelové představy s individuálním držením těla každého žáka. „**Modelově**“ by správné držení těla mělo z mechanického hlediska splňovat následující podmínky:

- Těžnice spuštěná z bočního průmětu zvukovodu by měla procházet středem ramenních a kyčelních kloubů a spadat před kloub hlezenní.
- Těžnice spuštěná z hrbolu kosti týlní by se měla dotýkat hrudní kyfózy, probíhat rýhou mezihýžd'ovou a spadat mezi paty.
- Těžnice spuštěná z mečíkovitého výběžku kosti prsní by se měla lehce dotýkat břišní stěny.

Pro praktické tělocvikářské posouzení držení těla žáků na prvním stupni ZŠ doporučujeme použít pozorování doplněné **Mathiasovým testem** = stoj spojný, předpažit - výdrž 30 s. - neměl by být patrný rozdíl v držení těla po dobu trvání testu (např.: záklon trupu, zvednutí ramen, předpažení poníž apod.

Tyto testy doplňujeme dalšími orientačními cviky, kterými zjišťujeme úroveň stavu hybného systému ve smyslu celkové flexibility a svalové zdatnosti, jako předpokladu pro individuálně optimální držení těla.

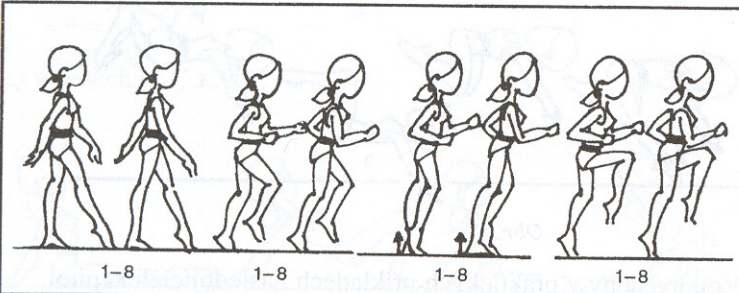
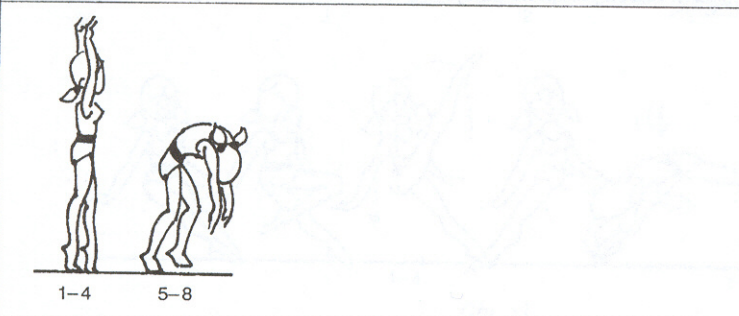
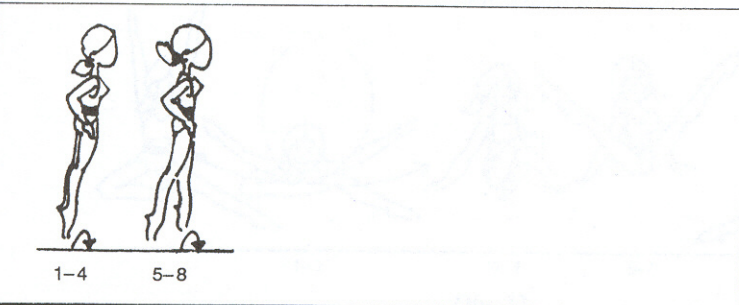
5. Příklad rozcvičení („povinná rozcvička“)

Uvedený příklad gymnastického rozcvičení, který lze doporučit k zapamatování, obsahuje 13 cviků:

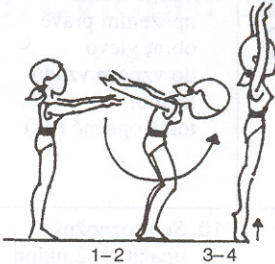

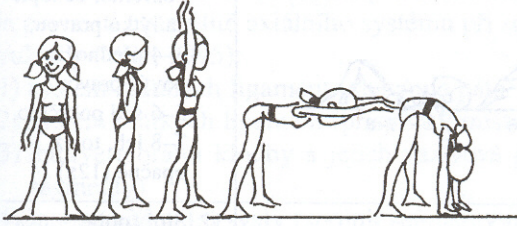
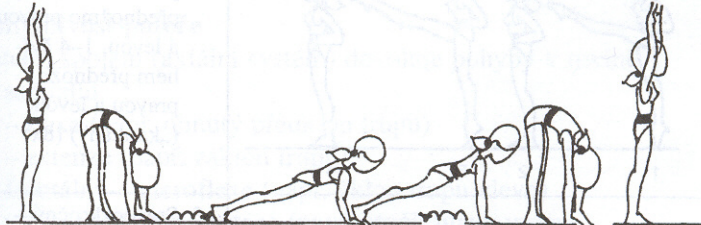

- obr. 1–3 je úvodní část (*pohyb z místa po kruhu*)
- obd. 4–13 je průpravná část (*na místě*)

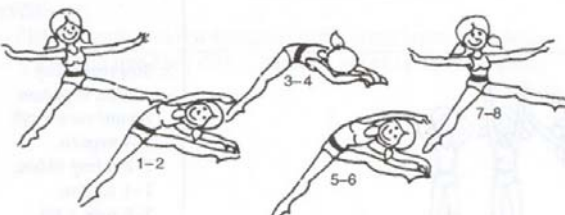
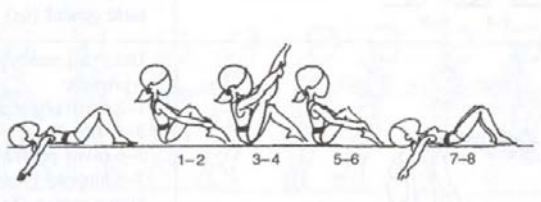
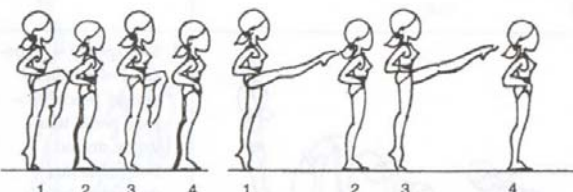
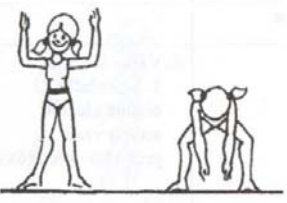
Vysvětlivky:

- čísla v popisu cviku označují doby (rytmizace pohybu)
- v závorce uvedené číslo znamená počet opakování cviku

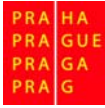
	<p>1. Chůze střídavě s klusem, lifting a skiping</p>
	<p>2. 4 kroky ve výponu, 4 kroky v podřepu s uvolněným předklonem</p>
	<p>3. Kombinace poskoků snožmo a rozkročmo (4x, 2x, 1x)</p>

 <p style="text-align: center;">1-2 3-4</p>	<p>4. Stoj spojný – předpažit: 1-2 podřep, mírný předklon – zapažit, 3-4 vzpřim a výpon – vzpažit (8x)</p>
 <p style="text-align: center;">1-4 5-8 1-4 5-8</p>	<p>5. Stoj rozkročný – pokrčit vzpažmo zevnitř ruce v týl: 1-4 vzpažit, 5-8 mírný úklon, 1-4 vzpřim, 5-8 ruce v týl, lokty vzad, totéž opačně (6x)</p>
 <p style="text-align: center;">1-2 3-4 5-6 7-8</p>	<p>6. Úzký stoj rozkročný – připažit: 1-2 skrčit připažmo, 3-4 vzpažit, 5-6 rovný předklon, 7-8 hluboký předklon a vzpřim (8x)</p>
 <p style="text-align: center;">1-4 5-8 1-4 5-8</p>	<p>7. Stoj spojný – vzpažit: 1-4 postupný ohnutý předklon – paže podél těla – vzpor stojmo, 5-8 ručkování do vzporu ležmo, 1-8 zpět (4x)</p>
 <p style="text-align: center;">1-8</p>	<p>8. Vzpor klečmo: 1-8 „kočička“, ohnutě klečmo sedmo vzad, prohnutě vpřed (6x)</p>

	<p>9. Vzpor ležmo: upažením pravé obrat vlevo do vzporu vzadu ležmo, totéž opačně (8x)</p>
	<p>10. Sed roznožný – upažit: 1–2 úklon vpravo, 3–4 předklon k pravé – uchopit za kotník, 5–6 úklon vpravo, 7–8 vzpřím, totéž opačně (4x)</p>
	<p>11. Leh pokrčmo – upažit: 1–2 sed pokrčmo, uchopit za lýtko pravou, 3–4 přednožit povýš pravou, 5–6 sed pokrčmo, 7–8 leh, totéž opačně (12x)</p>
	<p>12. Stoj spojný – upažit poníž: 1–4 poskok se skrčením přednožmo pravou a levou, 1–4 švihem přednožit pravou a levou („kankán“) (8x)</p>
	<p>13. Stoj rozkročný – pokrčít upažmo, předloktí vzhůru: 1–4 mírný hrudní záklon, lokty vzad – nádech, 5–8 podřep – hrudní předklon a předklon hlavy – lokty vpřed – výdech (4x)</p>

Příklady cviků na rozvoj pohyblivosti a síly paží a trupu lze najít ve skriptech FTVS UK Základní gymnastika, nebo v doporučené literatuře.

Doporučená literatura:

BUNC, V.: *Pojetí tělesné zdatnosti a jejich složek*. TVSM 64,5. Praha. UK FTVS, 1995.

KRIŠTOFIČ, J.: *Gymnastika pro kondiční a zdravotní účely*. Praha. ISV nakladatelství, 2000, ISBN 80-85866-54-4.

KRIŠTOFIČ, J.: *Gymnastická příprava sportovce*. Praha. Grada, 2004. ISBN 80-247-1006-4.

NOVOTNÁ, V., ČECHOVSKÁ, I., BUNC, V.: *Fit programy pro ženy*. Praha. Grada, 2006, ISBN 80-247-1191-5.

SKOPOVÁ, M., ZÍTKO, M.: *Základní gymnastika*. Praha. Karolinum, 2005, ISBN 80-246-0973-8

ZÍTKO, M.: *Kompenzační cvičení*. Praha. NS Svoboda, 1998. 51 s. ISBN 80-205-0529-6.

ZÍTKO, M.: *Posuzování tělesné zdatnosti*. Pohyb je život 1/2003, příloha č. 22.